Taksa plaćena u gotovu.

Obitelj

broj 42

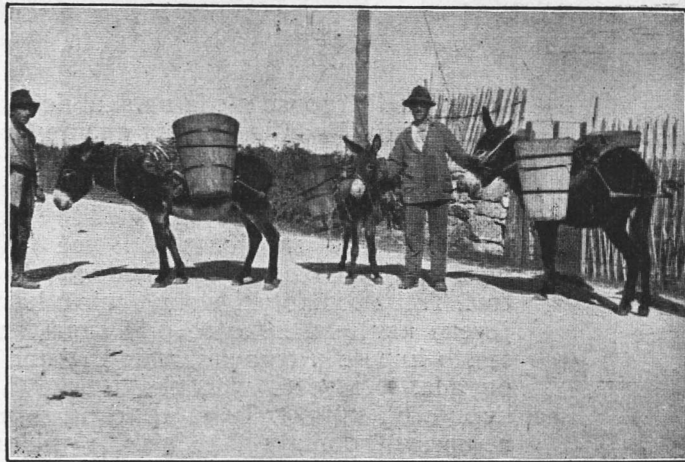
17. listopada 1937.

OBITELJ

ILUSTROVANI TJEDNIK
ZA HRVATSKU PORODICU

U ZAGREBU 17. LISTOPADA 1937

IX. GODIŠTE BROJ 42.

BERBA U OKOLICI BUJA U ISTRI

MALI GRADOVI I MALOGRAĐANI

Napisao Josip Zidarić

Upravo je nevjerojatno, kako se ljudi mnogo puta teško uživljuju u prošlost kojega mjesta ili kojega kraja, ako te prošlosti nijesu sami preživjeli. Čitamo li, što je koji inteligentan i obrazovan putnik napisao o kojem hrvatskom mjestu prije sto godina otprilike, čini nam se, da je to mjesto bilo negdje u drugome kraju svijeta, i nije moguće, da je to ono isto mjesto, koje mi danas poznajemo.

Tko zna, ne bi li se ljudi veoma čudili i kimali glavama, kad bi za kojih pedeset, šezdeset godina čitali kakav dobar i točan opis života u kojem našem malom gradu. Mnogo je puta i veoma teško pisati svu istinu, jer su ljudi osjetljivi. Ako im se ne mili ovo ili ono, što je napisano u njihovu mjestu, eto vike i galame i protesta po novinama ili časopisima.

Tako je napriliku hrvatski pisac Ante Kovačić pisao pripovijest »Među žabarima«. U pripovijesti se narugao Karlovčanima Bilo je protesta I samome mi se čini, da je karikatura Karlovčana bila upravo strašna. S druge strane čitamo sasvim suprotne stvari o Karlovcu. Zovu ga najrodoljubnijim hrvatskim gradom Znade se, da je u gradu bilo i mnogo bogatih ljudi, jer se naveliko trgovalo u Karlovcu u ono vrijeme, dok još u hrvatskoj zemlji nije bilo željeznica.

Katkada tko doživi štogod neprijatno u malome gradu, kamo je došao prvi puta Poslije mu se to mjesto čini neprijatnim i strašnim, čim ga se sjeti.

Teško je pronaći ono, što bi općenito vrijedilo za sve hrvatske male gradove, tj teško je napisati, što se vidi posvuda po hrvatskim malim gradovima. Drugačije žive napriliku malograđani po mjestancima Hrvatskoga Zagorja nego li malograđani po primorskim mjestima. Opet se drugo vidi po graničarskim gradićima nego u drugim mjestima. U bosanskim i hercegovačkim gradićima, gdje su Hrvati katolici pomiješani s muslimanima i s pravoslavnima, živi se opet drugačije nego ondje, gdje su katolici malone sami ili bar u velikoj većini.

Čudno je i to, da su se katkada neznatni mali gradići kulturno jače istakli nego poveći gradići u kraju, gdje se dobro živi. Mogli bismo se na pr. začuditi, da se Sisak slabo istaknuo bilo u čemu. Znamo, da je to bilo znamenito mjesto već prije devetnaest do dvadeset stotina godina. Isprva je to bio grad onih Kelta ili keltsko-ilirskoga pomiješanoga naroda, koji je tu živio u davno doba. Poslije je tu bio golemi rimski grad, koji je propao za velikih ratova u doba seobe naroda. No poslije je to bio glavni grad Slovenske ili Slovinske zemlje, koju po knjigama zovemo i Panonskom ili Posavskom Hrvatskom. Doduše to je onda bilo zacijelo samo veliko selo. Poslije je tamo bio velik posjed zagrebačke biskupije. U povijesti se Sisak pročuo poradi znamenite bitke kod Siska god. 1593. U novije se vrijeme grad lijepo podigao, ali nikakav znatniji kulturni događaj nije istaknuo ime grada Siska.

Drugdje su se mala mjesta vrlo istakla, pa se njihovo ime mnogo spominje po knjigama. Tako napriliku spomenimo Senj, Krapinu, Požegu.

U malim su gradovima kao glavni skup stanovnika malograđani ili purgeri, kako se obično kaže. S njima pomiješani stanuju u gradićima »školana gospoda«. To su činovnici, ponajviše državni, a malo ih je privatnih. Nađe se još nekoliko advokata, koji ljekarnik, gdjegdje koji privatni liječnik. Po mjestu svoga stanovanja najveći dio hrvatske inteligencije, tj. hrvatskih iškolovanih ljudi pripada među malograđane, ali činovnici lako budu premješteni iz jednoga mjesta u drugo, pa to nije sloj stanovnika, koji bi stalno stanovali u istome mjestu.

Pravi purgeri žive ponajviše od obrta i trgovine. To im je i glavno staleško obilježje. No zanimljivo je promotriti, po čemu se u svome gledanju na život i svijet razlikuje malograđanin od seljaka, od aristokracije, od činovnika.

Osobito je svojstvo malograđana, o kojemu je svijet slabo svijestan, da malograđanin ima oštru sposobnost opaziti sitne razlike oko sebe. Uopće ima velik smisao za sitne stvari. Sam posao, kojim se bave malograđani, navodi ih na smisao za sitnice. Cipelar treba da pazi na sitnice na cipeli, krojač i krojačica na sitnice u ši-

vanju, mali trgovac gleda na sitni dobitak. Tako se odgajaju ljudi, koji steku znanje i za sitnice u malome krugu; ljudi, koji znadu, što tko jede u ulici, gdje oni stanuju. Pazi se, kad je tko kupio nove cipele, nov šešir, gleda se, je li tuđe odijelo dobro skrojeno, je li već izlizano ili nije. Tu ljudi trče kao ludi, kad vide da idu svatovi. Treba promotriti svaku sitnicu: kako je odjevena nevjesta, kako se drži mladoženja. Kad se što kupuje u trgovini, malograđanin se dugo pogađa. Isto se to vidi, ako malograđanin što kupuje od seljaka. Tu se često na sajmene dane upravo gomilaju sitne laži. Na priliku: domaćica kupuje piliće. Kad seljakinja kaže cijenu, onda domaćica kaže, da je to preskupo i da je malo prije neka druga žena nudila piliće jeftinije. A nitko nije ništa nudio.

Ako u malome gradu oslabi vjerski život, onda se pomalo malograđani pretvaraju u one karikature, kojima se često književnici rugaju. Zloba stane ispunjati ljudske duše toliko, da iz usta nekih ljudi u malome gradu ne možeš čuti ništa dobro o drugim ljudima. Tu se preokreću tuđe riječi, kritiziraju se sitnice u tuđem vladanju. Pakost ispunja srce, gotovo postaje životnim ciljem. Govori se veoma mnogo, da tako kažemo, jezik se neprestano okreće u ustima, a govori se uglavnom o onome, što je kadro poniziti druge ljude. Kuda god kreneš, motri te mnogo očiju, koje paze na svaki korak svoga bližnjega.

Zanimljiva je pojava, da svijetu u malim gradovima vrlo imponiraju čudna strana i nerazumljiva imena. Osobito u imućnim kućama, gdje je dosta novaca, gdje ljudi žele istaknuti svoje gospodstvo, rado preokrenu imena.

Opazilo se još, kako kažu, da malograđane (i uopće tako zvani srednji stalež) lako prevare varalice, koje se diče svojim bogatstvom, što ga uistinu nemaju, ili se hvale, da su u rodu s velikom gospodom, ili pripovijedaju o sebi, da su doktori ili što drugo. To su hohštapleri, kako ih zovu tuđim imenom. Oni neukoga seljaka ne prevare tako lako kao malograđanina ili uopće čovjeka srednjega staleža.

Prije smo spomenuli malograđansku sitničavost, da tako kažemo, oštar smisao za sitnice, uzak horizont. U gradićima nastaje veoma uski lokalni patriotizam, tj. malograđanin se tako zaljubi u svoj gradić, da mu je tuđe sve ono, što se događa dalje od ono nekoliko gradskih ulica. Šta više — možemo vidjeti, da među samim malograđanima nastaju opreke između dva gradska dijela ili više njih, pa građani iz jednoga dijela grada ne trpe građane iz drugoga dijela grada. Lako se dogodi, da će i siromašniji malograđani prezirati seljačku okolinu oko svoga grada.

Dok je aristokrat sklon više lakomosti za vlasti, za ugledom, za političkom moći, a seljak je više sklon lakomosti za zemljom, za stokom, za žitom (uopće za prostim materijalnim korisnim stvarima), dotle je srednji stalež lakom za izrađenim materijalnim stvarima, za novcima (koji su isto tako izrađena roba od kovine), za odijelima, haljinama, cipelama, pokućtvom, posteljinom, kuhinjskim suđem, za kućama.

Otkada su u Evropi od malih gradova srednjega vijeka postali u novome vijeku veliki gradovi sadašnjega vremena, promijenio se i negdašnji tip malograđanina u novi tip gradskih ljudi, među kojima su nastale velike razlike po imutku. I to je teško socijalno pitanje današnjega vremena, o čemu se mnogo piše i govori.

CVIJEĆE U NAŠEM DOMU

Napisala Melita Bošnjak

Soba dobiva tek onda pravu toplinu i prijatnost, ako je ukrasuje bar jedna vaza s cvijećem. To ne moraju biti skupocjene orhideje ili ruže, dovoljno je i najjednostavnije cvijeće, tek da je s ukusom složeno u vazama.

Ne samo u proljeće i ljeti, već i u jesen, a i zimi imademo veliki izbor cvijeća za naš dom. Jesen je ovdje, pa je pitanje kako da ukrasimo sobe. Karanfili, ruže, zvjezdane (astre), a kasnije krizanteme, georgine i dahlie, upravo preplavljuju naše trgove za cvijeće. Neke od njih imade pače i kroz velik dio zime. Zatim nam stoji na izbor velik broj ukrasnih grana, vrlo ukusnih i dekorativnih. Tako je na pr. granje breze, pa onda lišće crvene bukve, pa bršljan, ariš, imela, bor. Lišće mlade zeleni paprati ugodno djeluje među drugim cvijećem kao i asparagus. Kako vidimo, izbor je velik. Treba samo zgodno aranžirati, jer i od najskromnijeg cvijeća i najjednostavnijih grančica možemo stvoriti lijepu cjelinu.

No važnu ulogu igra i vaza, jer ona mora da odgovara cvijeću. Krizanteme ne ćemo nikad staviti u nisku vazu, a isto tako ni kakovo nježno i sitno cvijeće (na pr. potočnice) u visoku i masivnu vazu. Oblik i boja vaze treba da harmoniziraju s cvijećem i da odgovaraju karakteru cvijeća. Najzgodnije su jednobojne vaze jednostavnog oblika, jer u njima dolazi cvijeće do potpunog izražaja. U zadnje vrijeme vrlo su obljubljene staklene vaze u obliku kugle.

Cvijeće sa drvenastim drškom treba u vazi svaki dan nanovo podrezivati, jer inače ne može dovoljno crpsti vodu. Takvo cvijeće sa drvenastim drškom su jorgovan, ruže, krizanteme, karanfili. No ne smijemo podrezivati sa škarama, već sa oštrim nožem Cvijeće sa sočnim, mesnatim drškom treba tek malko podrezivati, da odviše ne siše vodu. (To su tulipan, sunovrat, orhideje). Dobro je ako takovo cvijeće noću izvadimo iz vode, zamotamo u novinski papir i stavimo u hladnu prostoriju sa zatvorenim prozorom, jer im zrak oduzima svježinu.

Tko hoće da ima svježe cvijeće, mora ga s mnogo ljubavi i strpljivosti njegovati.

KROZ LEDENU SIBIRIJU

NAPISAO KS. DE MAISTRE — PREVELA ZLATA L. PERINIĆ (Nastavak)

Otada su prošle tri godine i Paraskeva nije smjela da obnovi svoja preklinjanja — Duga bolest njezine majke prisilila ju je da odloži svoj nacrt za bolja vremena. Međutim nije prošao ni jedan dan, a da ona nije k svojim običnim molitvama pridružila i molbu, da Bog ublaži njezinog oca i učini da ona otputuje. I bila je posve sigurna, da će Bog jednoga dana uslišati njezinu molitvu.

Njezin otac, iako nije bio bezbožac, malo se bavio molitvama, i premda je njezina majka bila savjesnija u tom pogledu, nedostajale su joj metode, pa je Paraskeva samoj sebi dugovala osjećaje, koji su je hrabrili.

Za ove zadnje tri godine njezina je moć rasuđivanja porasla; mlada je djevojka postigla više važnosti u obiteljskom svjetovanju. Ona je mogla predlagati i razlagati svoj nacrt, a da njezini roditelji nisu više gledali na to kao na kakvu djetinjariju; no borili su se to više, jer su znali, da im je ona vrlo potrebna kao radna snaga.

Zapreke, koje su oni postavljali njezinom odlasku, po svojoj su naravi utjecale na njezino srce. Nisu se više šalili niti nastojali, da je prijetnjama uvjere, nego milovanjem i suzama.

»Mi smo već stari,« govorili su joj, »mi nemamo više ni imanja ni prijatelja u Rusiji. Zar bi ti mogla da u ovoj pustinji ostaviš roditelje, kojima si jedina utjeha, i to samo zato, da poduzmeš opasan put, koji te može odvesti u propast i stajati te života, namjesto da nam donese slobodu.«

Na ove razloge Paraskeva je odgovorila samo sa suzama. Ali njezina je volja ostala nepokolјebljiva i svakog se dana sve to više učvršćivala u svojoj odluci.

Ona se mučila s poteškoćom druge vrsti. I ta joj je poteškoća zadavala više brige nego protivnost njezina oca. Mogla je putovati jedino sa putnicom, bez koje se nije mogla niti iz sela udaljiti. Nije bilo vjerojatno, da će gubernator iz Tobolska, koji nikada nije odgovorio na njihove molbe, pristati da joj učini ovu milost.

Paraskeva je dakle bila prisiljena da odgodi svoj odlazak za kasnije vrijeme; te su se sve njezine misli usredotočile na sredstva, kako će da dobije putnicu.

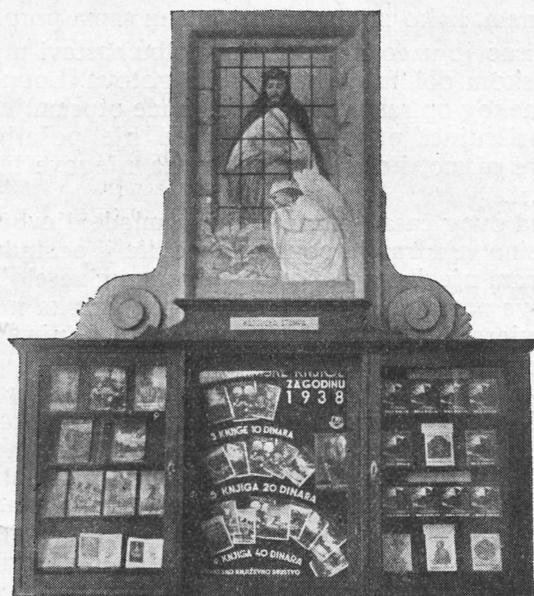
Tada je bio u selu neki osuđenik imenom Neiler, rođen u Rusiji, a sin nekog njemačkog krojača. Taj je čovjek bio neko vrijeme sluga jednog đaka na moskovskom sveučilištu, pa su ga zbog te sretne okolnosti u Išimu smatrali kao osobito snažan um.

Neiler je sebe držao za nevjernika. Ova vrst ludosti skopčana sa zanatom učinila ga je poznatim i stanovnicima i kažnjenicima. Jedni su mu nosili svoje kapute, da ih zakrpi, a drugi su se zabavljali njegovim neuljudnostima. U broj ovih zadnjih spadao je i Lopulov, koji je kadikad odlazio k njemu.

Neiler je poznavao religioznu dušu mlade djevojke, te joj se rugao zbog njezine pobožnosti i nazivao ju je — svetom Paraskevom.

Ona je vjerovala, da je on sposobniji nego što je doista bio, te se kanila na nj obratiti, da joj sastavi molbu za gubernatora, a njezin otac samo da je potpiše.

Kad je jednoga dana završila pranje rublja na rijeci, spremala se kući. Prije nego što je

IZLOG KATOLIČKE ŠTAMPE S JERONIMSKIM KNJIGAMA PRED ULAZOM U ŽUPNU CRKVU U CERNIKU KOD NOVE GRADIŠKE

krenula, ona se po svom običaju više puta prekrstila. Zatim je natovarila na sebe mokro rublje. Neiler, koji je tuda slučajno prolazio, opazi to, pa joj se podsmijehne.

»Da ste se prekrstili još toliko puta,« reče joj on, »učinili biste čudo i vaše bi rublje posve samo pošlo kući.« Dajte, dodao je uzimajući joj teret, »ja hoću da vidite, kako i nevjernici, koje vi tako mnogo mrzite, mogu biti dobri ljudi.«

I doista, on joj uzme košaru te joj je ponese do sela.

Paraskeva, koja nije imala druge želje nego da dobije putnicu, idući putem govorila mu je o molbi i važnoj usluzi, koju od njega očekuje. Na nesreću — filozof nije znao pisati. On je priznao, da je od časa, kad se posvetio krojačkom zanatu, posve zanemario književnost. Ali ju je uputio na nekog čovjeka u selu, koji bi joj mogao napisati molbu.

Došavši oboje njezinoj kući, gdje se nalazilo nekoliko osoba, Neiler počne da se hvali uslu-

gom, koju je iskazao Paraskevi, uštedujući joj trud da napravi čudo — kao i neke druge slične šale. No odmah je bio sasvim zbunjen odgovorom mlade djevojke.

»Kako mogu, a da se ne nadam u Božju milost?« reče ona. »Ja sam ga na obali rijeke molila samo jedan tren, pa iako moje rublje nije samo došlo, došlo je ipak bez mene, nošeno od jednog nevjernika. Tako je čudo ipak bilo, a ja drugo nisam ni tražila od Providnosti.«

Na ovaj odgovor cijelo društvo prasne u smijeh — na račun krojačev, koji otiđe vrlo utučen zbog te zgode.

Ovo prisustvo duha nije nikada napuštalo mladu djevojku ni u najnezgodnijim okolnostima.

Sutradan se ona požuri da upita za savjet čovjeka, na kojega je bila upućena. Od njega je doznala, kako molbu treba da ona sama potpiše.

Pisac je uzeo na sebe, da molbu sastavi u zakonskom obliku. A kad je bila gotova, Lopulov iza nekog opiranja pristane da bude otpremljena, iskorišćujući prigodu, da pored nje pošalje i svoje pismo, koje se odnosilo na njegove lične stvari.

Od ovog časa iščezne bojazan mlade djevojke, njezino se zdravlje popravi, a roditelji postadoše očarani njezinom ponovom prirodnom vešelošću.

Ova promjena nije imala drugog uzroka nego u uvjerenju, da će dobiti putnicu, i u njezinoj neograničenoj nadi u Božju milost.

Često je išla u šetnju putem za Tobolsk u nadi, da će vidjeti dolazak kakvog kurira. Prolazila je pokraj pošte, koju je vodio neki stari invalid. On je razdavao ono malo pisama, upućenih u Išim. Paraskeva se i kod njega raspitivala... Dugo vremena nije mu se smjela obraćati, jer joj je osorno odgovarao i izrugivao se njezinom putnom nacrtu, za koji je i on znao.

Prošlo je skoro šest mjeseci, otkada je poslana njezina molba, kad javiše njezinoj obitelji, da je došao glasnik sa pismima za neke ličnosti. Paraskeva odmah tamo otrči sa svojim roditeljima... Kad su prozvali Lopulova, glasnik mu preda jedan zapečaćeni omot, u kojemu je bila putnica za njegovu kćerku, i uzme od njega priznanicu o predaji omota.

To je bio čas radosti za cijelu obitelj Njima, koji su bili zaboravljeni kroz tolike godine, pošiljka s putnicom činila se kao neka vrst milosti.

Međutim nije bilo nikakva odgovora od gubernatora na lična pitanja Lopulova .. Što se tiče kćeri, ona je bila slobodna, i ne bi se mogla, bez velike nepravde, zadržati u Sibiriji protiv njezine volje.

Posvemašnja šutnja njezinog oca značila je njegovo neraspoloženje. Ovo žalosno razmišljanje rastjera doskora zadovoljstvo, koje je osjetila zbog gubernatorove milosti.

Lopulov uzme putnicu i izjavi, da je u prvom času raspoloženja pristao da je traži, jer je bio uvjeren, da je ne će dobiti, a i zato, da se oslobodi kćerinih preklinjanja.

Paraskeva se vratila kući sa svojim roditeljima i nije ništa pitala. No bila je puna nade te je putem zahvaljivala Bogu, da joj je ispunio jednu od njezinih želja.

Njezin je otac sakrio putnicu među svoje stvari, izakako ju je omotao u komad rubenine. Paraskeva je to opazila, ali je držala, da je to dobar znak, jer on je putnicu mogao i poderati. Nepristanak svog oca pripisivala je osobitoj namjeri Providnosti, koja još nije odredila čas njezinog odlaska.

Malo zatim pođe u šumu i tamo je provela dva sata u molitvi. Radovala se i puštala svojoj mašti maha, kako više nema nikakve sumnje, da će uspjeti u svome pothvatu.

Paraskeva je u svemu, što se događalo, vidjela prst Božji. Često je govorila:

»Ja sam ponekad bila kušana, ali nikada prevarena u svojoj vjeri u Njega.«

Jedan događaj, koji se dogodio poslije nekoliko dana, još joj je više dao hrabrosti i doprinio možda, da se njezini roditelji odluče... Njezina majka, iako nije bila posve uvjerena, ponekad se zabavljala sa traženjem prognoze budućnosti u najsitnijim događajima života. Iako nije vjerovala u nesretne dane, izbjegavala je da se prihvati bilokakvog posla u ponedjeljak i nikako nije voljela, da joj se prevrne solnica. Nekoliko je puta uzimala Bibliju, otvarala je nasumce i tražila u prvim rečenicama, koje su joj došle pred oči, nešto, što bi bilo slično njezinoj situaciji, da iz toga izvuče kakvo dobro proročanstvo. Ovaj način ispitivanja sudbine vrlo je rasprostranjen u Rusiji. A ako je izreka nejasna, počinje se iznova, sve dok se ne nađe smisao, koji se želi.

Nesretnici se prihvaćaju svega, iako ne vjeruju mnogo u ta proročanstva. Oni osjećaju neko zadovoljstvo, kad se ta proročanstva slažu s njihovim nadama.

Lopulov je imao običaj, da uveče čita svojoj obitelji po koje poglavlje iz Biblije te je ženama tumačio slavenske riječi, koje nisu razumjele. To je neizmjerno veselilo njegovu kćerku.

Poslije jedne mršave večere, ova tri pustinjaka bili su za stolom, na kojemu se nalazila Biblija. Čitanje je bilo završeno i među njima je vladala vrlo sjetna šutnja. Uto se Paraskeva obrati svojoj majci s namjerom da zapodjene razgovor te reče:

»Otvorite, molim vas, Bibliju i potražite na desnoj strani jedanaesti redak.«

Njezina majka uzme žurno knjigu i otvori je iglom, izbroji retke do jedanaestog i glasno pročita slijedeće riječi :

»Anđeo Božji s neba pozva Agara i reče mu: Šta radite vi tu? Ne bojte se!«

Primjenu ovoga mjesta iz Sv. Pisma bilo je odveć lako dati, a zadovoljavajuća analogija, koja se podudarala s namjeravanim putovanjem, nije nikomu mogla izmaći.

Paraskeva u radosnom zanosu uzme Bibliju te je više puta poljubi.

»Ovo je doista čudnovato,« reče majka gledajući svoga muža. Ali on nije htio da prizna takvo tumačenje te se sa svom žestinom obori na takvo smiješno gatanje. **(Nastavit će se.)**

ČAROBNO VJENČANJE

NAPISAO GABRIEL DE LAUTREC — PREVEO K. MOSKATELO — ILUSTRIRAO R. DE LA NÉZIÈRE

(Nastavak)

PRVI SUSRETI NA PUTU

Ružoprsta zora još jednom otvori vrata Istoka. Zraka sunca klizne kroz otvoren prozor i pade na lice Kraljevića, koji nije ni spavao misleći na svoj pothvat. Ustane brzo, obuče se i pripaše svoj vjerni mač. Kad je sišao u dvorište, dvorac je još bio obavijen tišinom i počinkom. Ali malo pomalo kapci na prozoru se otvoriše, proviriše lica još mamurna od sna, a nekoliko časaka kasnije kralj i kraljica dostojanstveno siđoše počasnim stepenicama.

Nisu dospjeli ni da se pošteno obuku, jer su požurili, da zagrle onoga, koji će osloboditi njihovu kćer. Kralj je pače imao noćnu kapu. Zamislite kralja u noćnoj kapi! Kraljičina je kosa bila u neredu.

Doručkovali su na brzu ruku. Nitko nije bio jako gladan, a Kraljević se žurio da otputuje. Baš su se dizali od stola, kad li se iznenada začu strahoviti tresak. Rekao bi, da se čitavi dvorac ruši, a nije se znalo radi čega. Svi prisutni začepiše uši i tjeskobno se pogledaše. Ali se ohrabriše videći kralja, gdje se na svom sjedalu upravo valja od smijeha. Suze su mu navirale na oči. On je naredio, da se u času Kraljevićeva odlaska ispali hitac iz topa u znak veselja.

Doskora se Kraljević oprostio. Kad se udaljivao, pratili su ga poklici i sa sviju prozora na dvorcu mahali su mu maramicama. Kraljica ga je opskrbila hranom za više dana. Ništa ga uostalom nije smetalo, da se zaustavi u kakvoj gostionici, prije nego li zađe u šumu.

Bio je to krasan put s velikim stablima, koja su ga štitila od sunca. Iznad sebe visoko vidio je gusto lišće, a dnevna zvijezda bila je još nisko na obzorju. Njezine su zrake prolazile kroz krošnje stabala i nježno su milovale Kraljevića.

Zrak je bio svjež, zadojen raznim jutarnjim mirisima. Šetnja je bila pravi užitak.

MLINAR I NJEGOV SIN

Inače je put bio pust. Ali nakon sat hoda Kraljević sustigne neke ljude, koji su mnogo sporije od njega išli u istom pravcu. Približivši se prepozna u njima dva seljaka s magarcem među njima. Povede s njima razgovor. Jedan je od njih bio mlad, a drugi star. Dozna, da su to dva mlinara, koji idu u obližnje selo tražiti žita za meljavu. Stariji, koji je bio otac onoga drugoga, išao je zgrbljen pod teretom godina.

Kraljević je išao neko vrijeme s njima. Jedno je pitanje bilo na njegovim ustima. Iako mu je bilo neugodno, ipak ih zapita:

»Zašto vi,« zapita starca, »ne uzjašete svoga magarca, umjesto da se mučite? Kakav je to način, da magarac ide mirno, dok častan čovjek uz njega kasa pješke?«

Starac na to uzdahne, a zatim potraja neko vrijeme i ne odgovoriše ništa. Stariji ljudi trebaju dulje vremena, da saberu svoje misli.

»Ja ne tražim ništa bolje,« reče stari. »Ali štogod učinio, na sve ljudi glupo prigovaraju. Ne govorim to radi vas. Nego ako uzjašim svoga magarca, uvijek se nađe ljudi, koji plaču moga sina, što mora za mnom pješke Ako on

KRALJEVIĆ PREPOZNA DVA SELJAKA S MAGARCEM MEĐU NJIMA

uzjaše, stid ga je, što oduzima mjesto meni starcu. Jednoga smo dana u očaju pokušali da oba uzjašemo. Nismo učinili ni sto koraka, kad li sretnemo jednoga staroga gospodina, vrlo časna izgleda, u crno odjevena i sa zlatnim naočarima. Reče nam ozbiljno, da je on član Društva za zaštitu životinja i pošteno nas opere riječima. Na koncu nas povedoše sucu i ja sam morao platiti zlatni dinar.«

Kraljević udari u smijeh i složi se s dobrim čovjekom u tom, kako je zaista teško. da se ljudi u nekoj stvari slože. Razgovarajući tako koješta prešli su dobar dio puta. Stigoše do jednog raskrižja, gdje su dva mlinara trebali krenuti putem na lijevo. Zaželješe Kraljeviću sretan put, a on proslijedi na desno.

Samo na čas on zaustavi hod: u daljini su se vidjela prva stabla začarane šume.

MOČVARA I GUSTA ŠUMA

Sunce se visoko popelo nad obzorom i dotada je putnik bio zaštićen hladom od njegove žege. U blizini tajinstvene šume sve se izmijeni Visoka i gusta stabla iščezoše te ostane prazan prostor prije ulaska u šumu. Kraljević se nađe pred velikom močvarom i uvidje, da će teško kroz nju proći. Močvara je pred njim bivala svakog časa

sve dublja. Na svakom koraku busenje trave pokrivalo je žutu vodu, te je svakog časa zapinjao. Na nebu je sunce olovno peklo.

Iza ugodnosti i čari prvih časova počinjale su prve kušnje.

Ali Kraljević nije izgubio odvažnost kod prve poteškoće. Nastavi svoj put, zapadne u močvaru do koljena. Pomagao se kod toga šibljem, koje je gdjegdje raslo. Junački se probije do kraja i stiže do suhog zemljišta na podnožju same šume.

Malo stane da otpočine. Nikako se nije mogao oteti nekom neugodnom osjećaju kod ulaska u tajinstvenu šumu. Sjedne u hlad i izvadi iz njedara sliku Kraljevne, koju mu je kraljica bila dala na odlasku, a prikazivala je Kraljevnu baš nekoliko tjedana prije, nego što je bila začarana u šumi. Pogled na prekrasno lice vrati mu odvažnost. Spremi opet sliku kao dragocjenost i diže se ohrabren.

Drveće je pred njim činilo neprohodnu šumu. Uzalud je tražio slobodan prolaz kroz taj zid isprekrižanog drača i granja. Ne znajući, kako da prodre, odluči da svojim mačem napravi prolaz. Jedva se vrškom mača dotaknuo jedne grane, kad li se šiblje i granje čudesno rastavi i pokaže se put pokriven mekanom travicom, kuda je začuđen Kraljević krenuo.

To je bio divan kraj. Zrak je bio zadojen mirisom ruža. Što je Kraljević dalje napredovao, nevidljive ptice su s grana pjevale nikad čuvene pjesme. Slavuji su se budili kao za koncerat i najsvečaniju noćnu priredbu. Pjesničko raspoloženje zahvaćalo je onoga, koji je poduzimao ljubavni pothvat. Starodrevna debla pružala su ugodni hlad. Od vremena na vrijeme staze su prolazile čistinom, koja je bila zasijana ljubicama. Pod stablima je vladala okrepljujuća svježina. Bujan i mlad život vidio se u svim oblicima. Bumbari su brundali, a raznobojni leptiri su prelijetali laganim zrakom od jednog šarolikog cvijeta do drugoga. Jeleni i pauni su iz drvoreda dolazili s potpunim povjerenjem došljaku. Njihova krasota davala je naslutiti, da dugo i dugo godina nisu vidjeli sebi neprijateljskog čovjeka.

Ta prostrana šuma graničila je s kraljevstvom kralja i kraljice. Ali glas o nesreći Kraljevne raširio se nadaleko i koligod je dugo vrijeme prošlo od toga događaja, svi su stanovnici živjeli u nekom tajinstvenom strahu. U ono daleko vrijeme moć je vještica i čarobnjaka bila osobito poštivana, i obični se ljudi nisu usudili u krajeve, gdje je njihova moć vladala. Ljudi su znali, da njihovu moć može uništiti samo Kraljević, pa su samo vještice i divlje životinje onuda mogle slobodno prolaziti. Iznimka su bila neka lica iz priča, kojima su vještice bile dozvolile pristup, i koja su nastavala taj kraj snova, gdje se u središtu svega nalazio stan začarane Kraljevne.

ORLOVO PERO

Odjednom začu Kraljević neki čudan glas, za koji se činilo, da dolazi iza jednog reda stabala s lijeve strane. Pođe naprijed oprezno, jer se s pravom bojao ići u nepoznato. Uveče ga je, za vrijeme večere, vještica Karonja vrlo ružno gledala. A u jutro svog odlaska nije se nimalo iznenadio čuvši, da je ona ostavila dvorac cijeli sat prije, u crnoj kočiji, a pred njom su išle dvije magarice i užasno revale. Čuvao se on nje. Ali kad je došao do reda stabala, odakle je glas stizao, nije opazio ništa sumnjiva.

Bio je tu samo jedan orao na grani, koji je okrenut prema njemu držao u svom kljunu vrlo mirno okrugao i ravan komad sira Kraljević još opazi kod debla jednu lisicu. Lisica je puštala glas, kojega je Kraljević čuo zvuk. Orao je vrlo zadovoljno to slušao. Činilo se, da lisičin glas, kojega je Kraljević čuo zvuk, a nije mogao razumjeti smisao, mnogo djeluje na orla. Bilo da može odgovoriti subesjedniku ili da zijevne od dosade, orao otvori široko kljun i pusti sir, koji je padao s jedne grane na drugu. Jadni je orao izgledao tako potišten tim iznenadnim događajem, da se Kraljeviću smilio. Sir je sad nă imao pasti na zemlju, da ga lisica ugrabi. Ali čovječji pogled je ustavi — i ona pobježe glavom bez obzira.

Sir pade na lišće i ne uprlja se. Orao skačući s grane na granu stiže do Kraljevića i izreče mu vrlo zahvalan govor. Zatim iščupa svojim kljunom jedno pero iz svoga lijevoga krila i pružajući mu ga reče:

»Uzmi ovo pero i čuvaj ga pažljivo. Ja ću ti pokazati svoju zahvalnost. Dobro znam, zašto si došao u šumu i da ovdje imaš neprijatelja. Ako se ikada, ne dao Bog, nađeš u ozbiljnoj opasnosti protari ovo pero među svojim rukama. Potrudit ću se, da te izbavim iz tog zla.«

Prije nego li je Kraljević mogao odgovoriti, da iskaže svoju zahvalnost, orao zgrabi opet svojim kljunom sir, hitro se uzdigne i iščezne u guštari.

(Nastavit će se.)

FILM O BEČKIM DJEČACIMA PJEVAČIMA

Napisao Dr Josip Andrić

SKUPINA ZGRADA BEČKIH DJEČAKA U HINTERBICHLU, ljetovalištu njihovu u istočnom Tirolu

U Beču postoji jedan dječački pjevački zbor, koji je pod imenom »Wiener Sängerknaben« (Bečki dječaci pjevači) stekao slavu po cijelome svijetu. To je zapravo cijela jedna odgojna ustanova, u kojoj se pod upravom jednoga svećenika odgajaju dječaci nesamo za pjevače, nego i za život. Koji se dječak od devet-deset godina otkrije, da ima lijep glas za pjevanje, bude primljen među te dječake pjevače. U pjevačkom se zboru uči i vježba pjevanju, a osim toga polazi školu. Kad dječak sa 13 ili 14 godina mijenja glas, prestaje pjevati, ali na trošak cijele te ustanove školuje se dalje ili uči kakav zanat, a kad svrši školu ili zanat, odlazi u život.

Dječaci su razvrstani u više zborova. Najbolji zbor obično putuje po svijetu priređujući koncerte, a prihodima tih koncerata uzdržava se cijela ustanova. Ti dječaci pjevači bili su prije više godina već i u Zagrebu. Obišli su nesamo cijelu Evropu, nego i Ameriku i Australiju. Kad tako putuju po koncertnim turnejama, ide s njima nesamo njihov dirigent, nego i učitelji, koji dječake poučavaju u školskim predmetima.

Njihovo glavno boravište je u Beču u jednom posebnom dvorcu, a ljetne praznike provode od početka srpnja do konca kolovoza u istočnom Tirolu, gdje u zabitnom mjestancu Hinterbichlu, koje leži oko 1300 m visoko, imadu svoje vlastito ljetovalište. Preko ljeta budu među njih primljeni i drugi dječaci, ukoliko ima mjesta, da i oni s njima provedu dva mjeseca bezbrižnog dječačkog života u igri, zabavi i izletima, a ipak sve u disciplini, kojom ravna ruka ravnatelja Schmidta, svećenika, koji je sav svoj život posvetio tim dječacima pjevačima.

U Hinterbichlu, ljetnom boravištu Bečkih dječaka pjevača, postoji kao vlasništvo te ustanove i hotel za goste i izletnike, pa onamo dolaze mnogi roditelji onih dječaka, koji se nalaze među dječacima pjevačima, da provedu neko vrijeme na divnom gorskom zraku u blizini svojih sinova. A i inače dolazi u Hinterbichl od godine do godine sve više stranaca.

Među tim Bečkim dječacima pjevačima posljednjih nekoliko godina provodi ljeto i po nekoliko hrvatskih dječaka iz Zagreba. Već dva ljeta dadoh k njima i svoga sina. Tako sam u dva maha već i sam imao prilike pohoditi Hinterbichl, provesti ondje koji dan, naužiti se one divne alpinske prirode i promatrati život tih veselih dječaka. Tkogod to na svoje oči vidi, vraća se oduševljen i pun udivljenja nad rezultatima, što ih postizava jedan jedini svećenik, predavši se sav tako plemenitom zadatku.

I u Hinterbichlu pjevači dječaci pjevaju. Priređuju i pjevačke nastupe pred gostima. Izvode dapače i Mozartovu operu »Bastien i Bastijena«. A najsvečanije je, kad pod otvorenim nebom imadu svečanu službu Božju, kod koje pjevaju. Tada se zgrnu amo tirolski gorštaci u svojim šarolikim nošnjama iz cijelog onoga kraja.

U Zagrebu se već drugi tjedan izvodi s velikim uspjehom film o tim Bečkim dječacima pjevačima. Glavno je lice dječak Toni, siroče bez oca i majke, koji ide s jednim uličnim pjevačem-harmonikašem pjevajući, jer ima krasan glas. Tog dječaka otkriva direktor Bečkih dječaka pjevača te ga radi njegove pjevačke darovitosti prima među svoje dječake. I sad kroz cijeli film, u kojem se zbiva napet dramatski događaj s malim Tonijem, pratim dječake pjevače, njihov život u Beču, a središte je radnje u Hinterbichlu. Film je zaista prekrasan i po sadržaju i po izvedbi. I što je najglavnije, to je katoličkim duhom prožeti film, koji dokazuje, da ovako dobri filmovi privlače i više publike, nego kojekakvi s nedostojnim sadržajem, koji su već dodijali cijelom svijetu. Taj film »Ulični pjevači« ima silan uspjeh po svem svijetu, te prihodi od njega idu u korist ustanove Bečkih dječaka pjevača. Tako se Bečki dječaci služe evo i filmom, tim najmodernijim kulturnim sredstvom, u propagiranju svoje umjetnosti i ciljeva svoje divne ustanove.

KAPELICA U HINTERBICHLU, U KOJU POLAZE DJEČACI PJEVAČI NA SVOJU JUTARNJU I VEČERNJU MOLITVU

USPOMENE NA NEZABORAVNOG VITEZA BOŽJEG PERA

NAD PRERANIM GROBOM DRA MARIJA MATULIĆA, GLAVNOG UREDNIKA „HRVATSKE STRAŽE“

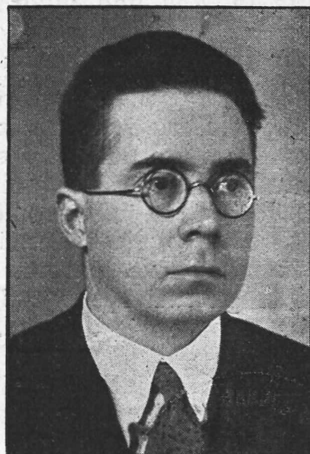
(Nastavak)

Piše Dr Josip Andrić

IV.

Prevrat godine 1918. prekinuo je moj đački život i bacio me na novinarsko polje. Kraj sobe uredništva katoličkog dnevnika »Narodne Politike«, u kojem se Matulić razvijao u sve boljeg uvodničara, radio sam u susjednoj uredničkoj sobi nastojeći se u »Seljačkim Novinama« što više uživjeti u dušu sela, iz kojega sam potekao.

Kao novinari stupili smo i u staleško društvo profesionalnih novinara, pa kad je u ožujku

DR MARIJE MATULIĆ

1920. godine bio prvi veliki novinarski izlet iz Jugoslavije u Čehoslovačku, pridružili smo mu se i nas dvojica. Na to nas je potakao Rogulja, koji je međutim baš pred taj naš odlazak u Čehoslovačku svoj požrtvovni, naporni i mučeničkom idealizmu posvećeni život na naše opće zaprepaštenje nenadano i naglo završio u Sarajevu 19. veljače 1920.

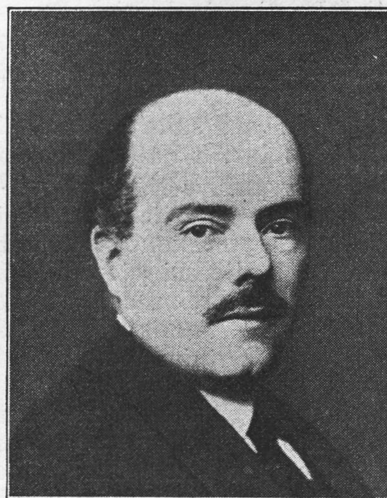
Ja sam u to vrijeme bio pred posljednjim pravničkim rigorozom. Smrt dra Petra Rogulje, našeg »oca Pere«, kako smo ga svi nazivali označujući tim svoj dubokom odanošću prožeti odnos prema tom našem hrvatskom katoličkom prvaku, sve nas je silno potresla, te je nekoliko dana trebalo, da se i ja ponovo saberem u svom predispitnom radu. A kad sam dva dana prije rigoroza još dobio i gosta, jednog seljaka iz Srijema, bio sam upravo očajan, jer je gostu — osobito kad je to seljak, a prema seljaku po svojim sklonostima gojim uvijek posebnu pažnju — trebalo također posvetiti nešto vremena, koje mi je bilo upravo na minute odbrojeno za sve ono, što sam još za taj završni svoj ispit trebao svršiti. Dok je moj gost mirno spavao u mojoj đačkoj sobi, ja sam do daleko iza ponoći nadoknađivao, što mi je od dana bilo izgubljeno.

Sve je lijepo prošlo. Dne 28. veljače bila je moja promocija, a već 29. veljače — bila je to prijestupna godina — sjedio sam s Matulićem u vlaku vozeći se prema Čehoslovačkoj

»Ja ću se držati tebe,« govorio mi je Matulić. »Ti si proživio dvije godine u Pragu, znaš tamo ljude i prilike, pa ćemo zajedno nastojati da što više vidimo, čujemo i naučimo. Ne ćemo se držati samo oficijelnoga programa . . .«

Čim smo stigli u Prag, potražio sam svoje znance iz čeških katoličkih krugova, s kojima se ne vidjeh već četiri godine. Tako sam s Matulićem došao i u prostorije Češke Akademske Lige, gdje je baš taj čas katoličkim sveučilištarcima držao predavanje dr Franjo Nosek, jedan od najistaknutijih prvaka mlađe češke katoličke generacije, koji je bio čovjek asketskog života, a uz to dubok mislilac.

»Dr Nosek me mnogo podsjeća na našeg pokojnog dra Rudolfa Eckerta,« rekoh Matuliću, koji se veoma zanimao za predavača. Nisam tada ni slutio, da će 15 godina kasnije dr Nosek otići u prerani grob oplakivan od cijele češke katoličke javnosti isto tako, kako će ga dvije i po godine iza toga slijediti i naš Matulić. Srodne duše Eckert, Nosek i Matulić, povučene već u ovom životu više u sebe, povukle su se rano u

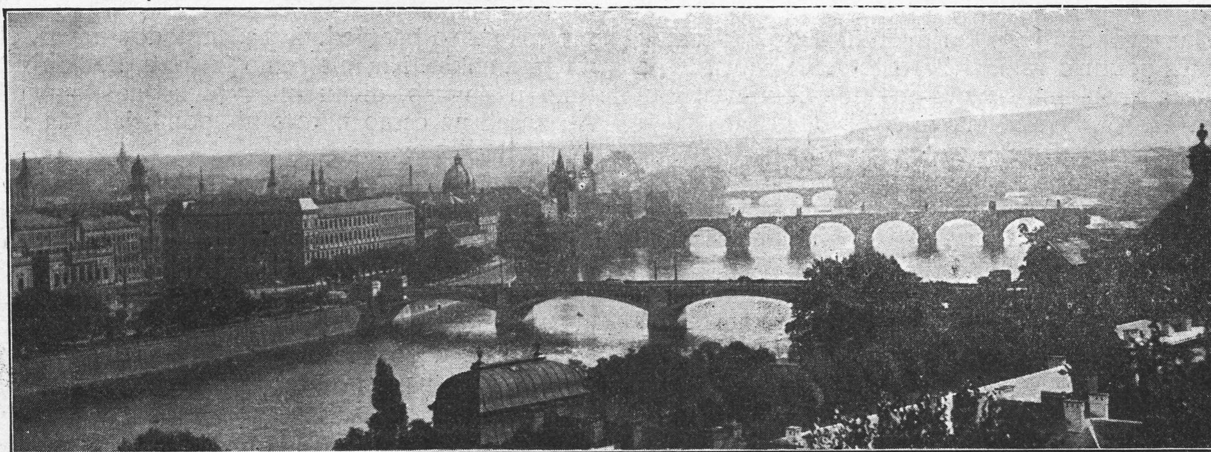

DR FRANJO NOSEK

vječnost ostavivši za sobom jaz, koji se ne da prekriti . . .

Poslije predavanja dra Noseka upoznao nas je moj davni znanac prof. Antun Novák s njime i s mnogima, s kojima raspredosmo razgovor. Dr. Nosek je brzo otišao, jer ga je čekalo još jedno predavanje. S ostalima smo pretresli najrazličitija pitanja, pa tako dođe govor i na slovačkoga vođu Andriju Hlinku, koji je u to doba radi svoje politike bio interniran u Pragu.

»To je pravi mučenik,« govorio nam je jedan između čeških mladih inteligenata, kojega dotada nisam poznavao, ali koji se pokazao posebno sklon i uslužan prema Matuliću i meni. »I po životu svom je pravi svetac. Čim dođu prvi izbori, Slovaci će ga u triumfu ponijeti kroz svu Slovačku . . .«

POGLED NA ČEŠKI GLAVNI GRAD PRAG NA RIJECI VLTAVI

»Hlinka dolazi više puta i amo među nas te nam drži predavanja,« nadoveže prof. Novák. »Uvijek ga rado slušamo i oduševljavamo se njegovim katoličkim fanatizmom, koji je nama ovdje, gdje je udruženi husitizam i marksizam iza prevrata stao da diže glavu, vrlo potreban.«

»Ha, imam jednu divnu ideju,« upadne opet onaj, koji se onako vatreno oduševljavao za Hlinku, te se obrati meni i Matuliću: »Da li biste htjeli, da se sastanete s Hlinkom, pa da se i sami osvjedočite o njegovoj veličini?«

»O još kako bi nam to bilo drago!« rekoh, a Matuliću se samo raširilo lice od radosti, što mu se otvara prilika za jedan neobični novinarski doživljaj.

»Pa dobro!« reče onaj Čeh. »Pozvat ćemo za sutra u 2 sata po podne Hlinku, da dođe ovamo u naše prostorije. Dođite i vi, a doći će i više naših, pa će to biti zanimljiv prijateljski čehoslovačko-hrvatski katolički sastanak. Možete ga intervjuisati za svoje novine . . .«

Drugog dana u urečeno vrijeme nađosmo se opet u Češkoj Akademskoj Ligi. Bilo je tu već kojih desetak čeških inteligenata i sveučilištaraca. Nismo dugo čekali, i eto i Andrije Hlinke, čija je visoka pojava u širokom slovačkom šeširu već kod prvog susreta na nas snažno djelovala svojom impozantnošću.

»Ovo su dakle naša braća Hrvati,« reče Hlinka pružajući nam ruku. »Pozdravljam vas od sveg srca. Hrvate sam uvijek veoma volio i cijenio, jer smo mi Slovaci i Hrvati uvijek bili u sličnoj narodnoj borbi . . .«

Hlinka sjede, a i mi zauzesmo mjesta. Njegovo lice s izrazitim slovačkim crtama odavalo je samosvijestan izražaj. Njegove svijetle oči, kojima nas je redom čvrsto promatrao, kao da nam želi prodrijeti svakom u dušu, odavale su skrivene tragove velikih patnja, što ih je taj vođa slovačkoga naroda u svom životu morao da prođe.

»Eto vidite, gospodo,« počne Hlinka, »došli ste da vidite Prag, glavni grad slobodne čehoslovačke države, ali kakvom slobodom češki liberalci, husiti i socijalisti kane usrećiti narod, vidite evo na mom slučaju. Mene, koji sam radi borbe za slobodu slovačkog naroda morao da sjedim u madžarskim tamnicama, optužuju sada i češki liberalci i husiti, da želim natrag k Madžarima. Može li to razuman čovjek shvatiti? Može li pametan čovjek u takve objede, kojima se nabacuju na mene, vjerovati? No svejedno su me eto internirali. Ne dadu mi, da idem k svom slovačkom narodu, jer znadu, da je slovački narod uz mene. To vam, gospodo, samo jasno pokazuje, da se ondje, gdje se mrzi katolicizam, ne poštuje ni prava sloboda. A mene, vjerujte, mrze u prvom redu radi moga katolicizma, koji je uvijek bio i ostat će temelj slovačkog narodnog života. Tko misli, da će taj katolicizam u životu slovačkog naroda potkopati, ljuto se vara. Takvima ćemo mi Slovaci ostati zakleti neprijatelji, pa ma koliko nas zatvarali . . .«

I tako je Hlinka sve vatrenije, sve zanesenije govorio. A mi smo ga samo slušali, a kad bi prestao, stavljali smo mu pitanja. Matulić je sjedio kraj mene i na papiru bi mi napisao svako novo pitanje, koje da u češkom jeziku postavim Hlin-

ANDRIJA HLINKA GOVORI . . .

ki. Iza svakog je pitanja Hlinka opet desetak minuta govorio razlažući svoje stanovište prema svakom problemu i svoje poglede na razvoj javnoga života. Svaka mu je riječ bila, kao da sa slovačkih Tatra kida kamen po kamen te njime ruši ono, što njegovi protivnici s mukom umjetno podižu protiv njegove politike, koja je jasna i jednostavna, kao što je jednostavan i on, najpozvaniji tumač slovačke narodne duše. I dok smo ga tako promatrali i slušali, obuzimalo nas je uvjerenje, da baš ta jednostavnost njegove duše, njegove pojave, njegove politike i narodnih težnja, kojih je on personificirani predstavnik, nosi sigurnu pobjedu.

»Gledajte Prag, taj divni glavni grad češkoga naroda,« govorio je u iskrenom zanosu, »kudgod po njemu koraknete, naići ćete na tragove i spomenike velike katoličke kulture. Pa zar nije strahota, što lice, tradiciju i dušu toga grada husiti, bezvjerski liberalci i socijalisti izopačuju i nagrđuju nastojeći mu dati protukršćanski karakter? Ali ne će u tom uspjeti, jer se i češki svijesni katolici evo dižu na obranu onoga, što mora svakom katoličkom narodu biti sveto. A pogotovu mi Slovaci nikada ne ćemo dati, da se protukatolički kukolj iz ovog središta države prenosi i k nama u Slovačku...«

Dva puna sata trajao je tako naš razgovor s Hlinkom. Pa kad smo prestali da stavljamo nova pitanja, Hlinka se stao zanimati i za razna pitanja hrvatske politike, te nam je pričao, kako je prošle godinu putujući u Pariz bio na prolazu i u Zagrebu, ali samo nešto preko jednog sata.

»Bio sam došao do katedrale, nju razgledao i prošao po glavnoj ulici, a onda sam se vratio na kolodvor, da nastavim put. Moram reći, da je vaš Zagreb zaista lijep, pa ako je u njem i katolička svijest onako jaka, kako je jaka katolička svijest cijelog hrvatskog naroda, koju mi svi poznajemo i kojoj se divimo, tada se takvim glavnim gradom hrvatski narod uistinu može ponositi. Jer naglašujem vam na koncu i opet: samo ono što počiva na katolicizmu i što diše katoličkim duhom, ima prava i trajnu vrijednost, a sve je drugo od danas do sutra. To vrijedi za cijeli naš život, pa i za politiku. Ne zaboravite nikad, da vam je to rekao Andrej Hlinka, vođa slovačkoga naroda, pa prema tome sudite i nastojte protumačiti sve moje političke čine. I pozdravite mi dragi bratski hrvatski narod!«

Digao se te nije ni dopustio, da mu zahvalimo, što je za volju nas dvojice hrvatskih katoličkih novinara došao na ovaj prijateljski domjenak, nego se naglo od nas oprostio i odlučnim korakom napustio dvoranu ispraćen od sviju nas.

»Zar ne, divna duša, ideal od čovjeka i narodnog vođe?« sav nas je oduševljen pitao onaj Čeh, koji je upriličio taj naš sastanak s Hlinkom. »I mi se katolički Česi ponosimo, da je Slovačka državi dala takvoga kao kremen neslomivoga katoličkog političara...«

Kad smo se Matulić i ja vraćali s tog sastanka iz Češke Akademske Lige, govorio mi je on:

»Sve, što nam je Hlinka rekao, ja sam kratko bilježio, ukoliko sam mogao da ga slijedim. Morat ćeš mi to pregledati, pa da nadopunimo, što mi je umaklo. Načinit ćemo iz toga, kad se vratimo u Zagreb, divan intervju za naš dnevnik. Ali zasad ne ćemo nikom ni spominjati, da smo bili kod Hlinke...«

Za našeg boravka u Pragu bili smo svi novinari u audijenciji i kod predsjednika republike Masaryka, a i tadanji nam je ministar vanjskih posala Beneš priredio svečano primanje. Kod Masaryka smo bili baš na dan sedamdesete godišnjice njegova života, pa nam je i rekao, da je toga dana doživio tri posebne radosti: potpisao je novi ustav Čehoslovačke, dobio čestitku od Wilsona i eto primio i nas novinare iz Jugoslavije. A Beneš nas je diplomatski pogostio.

Sad nakon našeg sastanka s Hlinkom govorio mi je Matulić:

»Eto upoznali smo dva izrazita antipoda češkoslovačke politike. S jedne strane stoji Masaryk, filozof, čovjek uma, koji sve svoje čine ravna po hladnim zakonima razuma, a s druge strane Hlinka, pučki tribun, čovjek srca, koji se u svojim činima daje nositi od zanosa i čuvstava. Masaryk, koji kao predstavnik inteligentnih slojeva bez pravih pristaša u puku dolazi na čelo države, prema Hlinki, kojega široka slojevi cijelog jednog naroda izdižu i postavljaju sebi za vođu. Masaryk, koji je u mladosti svojoj racionalističkom filozofijom došao do toga, da se odrekao katoličke vjere, i Hlinka, čija je glavna veličina u tom, što je upravo fanatički branitelj katolicizma. Masaryk, porijeklom Slovak, sankcionira centralistički ustav Čehoslovačke u isto vrijeme, dok Hlinka interniran naviješta najžešću borbu proti tom centralizmu...«

»A Beneš?...« upitam.

»On je izraziti diplomata, koji je prilično udaljen od tipa načelnih političara, kakvi su Masaryk i Hlinka. U njemu je Masaryk našao izvrsnog pomagača, koji njegovu politiku praktično provodi. Šteta, što i Hlinka za svoju politiku nema tako vještog diplomate...«

Iste večeri nakon našeg sastanka s Hlinkom odvezla se cijela naša novinarska ekspedicija iz Praga u Bratislavu. Ondje smo bili drugi dan prije podne primljeni od dra Šrobára, ministra za Slovačku, koji je u mladosti bio štićenik Hlinkin, da kasnije za hvalu postane njegov najzakletiji protivnik. Nije umaklo našoj pažnji, da je i pred nama stranim novinarima s posebnom žučljivošću napao Hlinkinu politiku...

Bio sam vrlo radostan, kad sam u Bratislavi na kazališnim plakatima pročitao, da se to veče u Slovačkom Narodnom Kazalištu izvodi opera »Šárka« od češkoga skladatelja Zdenka Fibicka. To sam djelo već davno želio čuti, a nisam imao prilike za čitavog svog dvogodišnjeg boravka u Pragu. Eto sada zgode. Kupio sam sebi odmah i glasovirski izvadak te opere, samo da je mogu pomnije slijediti kod izvedbe te večeri.

Bio sam u loži zajedno s Matulićem. Fibichova mi se glazba veoma sviđa, pa me i prvi čin »Šarke« odmah zanio. Govorio sam Matuliću za odmora o sadržaju, smislu i glazbi tog opernog

djela, kadli nas zovne jedan od naših novinarskih kolega iz lože.

»Imam da vam javim neugodnu vijest,« reče nam.

»Što?« blenusmo mi u njega.

»Obojica ste isključeni iz novinarske ekspedicije.«

»Kako? Zašto?« zgranusmo obojica još većma od čuda.

»Pa eto... radi Hlinke... No hodite, čeka vas vodstvo ekspedicije, da vam to objasni...«

Napustili smo u velikom uzbuđenju kazalište. Kad dođosmo među naše novinarske kolege, nekako su nas svi čudno gledali. A Milan Marjanović nam stane tumačiti :

»Praške katoličke novine donijele su vijest, da ste jučer imali sastanak s Hlinkom. Tim ste se ogriješili o gostoljubivost čehoslovačke republike, pa prema tome više ne možete dalje nastaviti put s nama po Čehoslovačkoj.«

»Što se tiče našeg sastanka s Hlinkom,« stade se žestiti Matulić, »to je naše pravo na novinarsku slobodu, po kojoj se možemo u svrhu informacije sastati, s kim hoćemo. Tko tako ne misli, taj dokazuje, da je protiv novinarske slobode...«

Marjanović je te Matulićeve riječi slušao u neprilici, koju nije mogao sakriti. Nismo tada ni slutili, da će on deset godina kasnije pod diktatorskim režimom doći na čelo državne ustanove za ugušivanje slobode štampe...

»Ali važno je i ovo,« upadnem u riječ ja. »Vi nas sada isključujete iz novinarske ekspedicije, u koju nas je vodstvo ekspedicije primilo na zajedničku putnicu i na zajednički trošak. Sad nas međutim na pola puta kanite u stranoj državi ostaviti i bez putnice i bez sredstava...«

»To se sad nas više ne tiče. Brinite se odsad za sebe, kako znate!« odvrati Marjanović i udalji se od nas.

Ni Matuliću ni meni nije ponos dao, da se dalje ponizujemo pred tolikom nekolegijalnošću, koja nas je tako nemilo stigla. Napustili smo svoje nedrugarske suputnike i otputovali drugo jutro natrag u Prag, gdje ćemo se već nekako snaći i glede putnice i glede novca, ukoliko nam uzmanjka. Putem smo neprestano pretresali sve pojedinosti te neobične afere, u koju smo eto bili upali.

»Jesi li opazio, kako je Šrobár, kad smo jučer bili svi mi novinari kod njega, upravo strastveno napao Hlinku?« progovori Matulić. »Onda je on već bio saznao o našem sastanku s Hlinkom. Znajući dakle, da među nazočnim novinarima ima i takvih, koji simpatiziraju s Hlinkom, nije se mogao suzdržati, da ne iskali svoj bijes. Uveče je pred vodstvom novinarske ekspedicije otvoreno izjavio svoje negodovanje, što se u ekspediciji našlo i takvih, koji simpatiziraju s ‚veleizdajnikom' Hlinkom. To su vođe ekspedicije shvatili kao mig, da treba da nas odstrane. I umjesto da cijelu stvar dobro ispitaju, bez ikakvog nas saslušanja izbaciše...«

»Samo kako je izašlo na javu, da smo se sastali s Hlinkom?« primijetim ja.

»To ti mora biti novinarski posve shvatljivo. Sva štampa piše ovih dana mnogo o našoj novinarskoj ekspediciji. Sve novine nastoje, da o nama nešto što zanimljivije donesu. Za katoličkog novinara je zahvalna senzacija, da iznese, kako u toj ekspediciji ima i katoličkih novinara, koji su eto posvetili pažnju nesamo onom, što im se oficijelno pokazuje, nego traže veze i informacije i u katoličkim krugovima. A kako je Hlinka najsenzacionalnija katolička ličnost u današnjoj Čehoslovačkoj, vijest o hrvatskim katoličkim novinarima poprima veću senzacionalnost u vezi s Hlinkom. Objelodanjujući tu vijest o našem sastanku s Hlinkom onaj, koji je tu vijest pisao, zastalno nije slutio, kakva će se iz te vijesti za nas izleći neugodnost...«

Stigavši u Prag odmah sam svoje znance iz katoličkih čeških krugova obavijestio, što nam se desilo. Svi su se okomili na Šrobára.

»Tako on eto i na vama iskaljuje svoj bijes prema Hlinki!« rekoše.

»Stid nas je, da se prema vama kao gostima države tako negostoljubivo postupa!«

Odvedoše nas bivšem češkom katoličkom ministru dru Moricu Hrubanu, ne bi li on poduzeo korake kod čehoslovačke vlade, da nam se nanesena netaktičnost ispravi. Dr. Hruban je odmah pred nama stupio u telefonsku vezu s ministrom vanjskih posala Benešom. Razgovor od nekoliko minuta između Hrubana i Beneša završio je tim, da je Beneš izjavio, kako mu je žao, što se to bez njegova znanja desilo, ali da je to unutarnja stvar same novinarske ekspedicije, pa da on tu ništa drugo ne može, nego se zauzeti kod jugoslavenskog poslanstva, da nam se bez poteškoća izdadu putnice za povratak kući. To je i učinio, te smo zaista već drugi dan imali svoje vlastite putnice...

Nismo htjeli otići iz Praga, a da se ponovo ne vidimo s Hlinkom, za kojega smo i mi i nehotice eto morali podnijeti žrtvu. Posjetili smo ga u sanatoriju u praškom predgrađu Podolju iza Vyšehrada. Primio nas je vrlo srdačno.

»Eto, sad ste i sami na sebi osjetili,« reče nam, »kako se kod nas poštuje sloboda. Meni ne dadu, da idem svojoj kući, a vas negostoljubivo tjeraju, jer ste se usudili razgovarati sa mnom. Taj vam je nemili slučaj pokazao, što o našim prilikama treba da mislite, a ja evo i ovi moji prijatelji, koji smo bili povod ovom neugodnom incidentu, odsad vas smatramo svojim supatnicima i sačuvat ćemo vas u još milijoj uspomeni. I evo ja vas pozivam, da što prije dođete i k meni u Ružomberok, kamo ću se, ako Bog da, već za kratko vrijeme vratiti. Bit ćete mi mili gosti.«

Dvije godine iza toga — u kolovoju 1922. — doista sam (ovaj puta bez Matulića) pohodio slovačkog vođu Hlinku u Ružomberku, te smo se kod gostoljubivog stola u njegovu župnom dvoru spominjali i one afere nas hrvatskih katoličkih novinara, što smo se usudili s njim, tada interniranim »veleizdajnikom«, sastati i razgovarati...

Prije nego što smo Matulić i ja dobivši ono putnice i posudivši nešto potrebnog novca bili

(Nastavak na strani 796.)

Izvorna novela

U GOSTIMA KOD PRIJATELJA

Napisao Ante Jakšić

Čim je metnuo tanjur na stol, sjeo i uzeo žlicu, već sam vidio, da mi želi nešto reći. I nijesam se prevario. Dok je žlicom miješao juhu, pogledao me je ispod oka ni ne osvrćući se na ostale »odlične« goste u »Engliš menzi« i rekao:

»Hajde, dođite — ti i Mate danas k meni u stan, da vas kao ljude počastim. Ionako je nedjelja, vani je hladno, džep prazan, pa kuda i znate. Toliko puta sam vas već zvao, da je najzad već i red da me počastite svojim pohodom!«

Gledam ja preko stola Matu, koji ozbiljno guta šalatu i komad mesa, i velim:

»Da idemo!?«

Mate guta i veli:

»A imaš li ti što kod kuće Brusać?«

»Imam!« kaže veselo Brusać. »Kako ne bih imao. Počastit ću vas kao svoje odlične goste, osjećat ćete se kao kod svoje kuće. Kad ja nekoga pozovem, onda znači, da od mene ne odlazi nitko gladan ni žedan.«

Mate briše nos i klima glavom:

»A ti još tamo stanuješ?«

»Tamo sam ti ja, na Trešnjevki.«

»Je li tamo zgodno?« pitam ja.

»Još kako,« prihvaća Brusać Gljederišo Kalandrać. »Kako ne bi bilo lijepo. Predio baš za nas umjetnike.«

»Pa jest, ti studiraš Umjetničku akademiju!« veli Mate i bavi se dalje sa šalatom. Brusać se pognuo, isturio glavu i samo mu na nos pada svijetlo kroz nizak prozor. On je nekako raspoložen i priča, kako živi tamo, na krajnjoj Trešnjevki, kuda još nije doprla ni civilizacija. Ima tamo, veli, mnogo motiva za umjetnike. Živi u prirodi, pali lampu kremenom, a umiva se u kamenoj udubini. I lijepo mu je, posve se dobro osjeća. Jedinu udobnost civilizacije uživa u tome, što stanuje na katu, ali i taj je kat odmah pod krovom! A ima, veli, i nekog Špiru, starkelju, koji svakog dana spava do podne i prije no što će ustati, obično pita, da li još mačak spava na peći. Priča eto tako o svojim udobnostima u pitomoj okolici Brusać Gljederišo Kalandrać i sve mu se brk osmjehuje. Gledam ja njega, pa sve mislim: baš bi dobro bilo, da mu ispunimo vruću želju te da odemo s njim, da nas počasti.

»Pa sad, kada baš zoveš, treba da ti ispunimo tu želju!« kažem ja.

»A hoćeš li nas dobro počastiti? A?« mjeri ga Mate i osmijeh mu igra pod nosom po kratkim brčićima, kojima je u zadnje vrijeme posvećivao osobitu svoju ličnu naklonost.

Brusać, kao da se našao dirnut u visoko shvaćanje gostoprimstva, gleda ga s visine i veli:

»Kada zovem, onda i častim!«

Kada je Mate utvrdio, da mu poslije odličnog objeda u »Engliš menzi« subjektivni prohtjev nije u dovoljnoj mjeri našao satisfakciju, odlučio je, da se odazovemo ljubaznom pozivu Brusaća Kalandraća Gljederiše, posjetioca Umjetničke akademije, stalnog člana »Okruglog stola« u »Engliš menzi« i stanovnika Trešnjevke s divnom prirodnom ljepotom, koju još nije zahvatio talas razorne civilizacije!

Kada smo pošli, Brusać postao sav veseo i raspričao se, raspričao se, slatka braćo moja, kao da nam hofira (kako bi se to izrazio malo bolji svijet). A i meni, pravo da vam kažem, nekako drago pri srcu i sve mislim, ne bi ni imalo smisla, da smo se oglušili pozivu, jer bi se još možda i uvrijedio! Galantnom čovjeku nije stalo mnogo do jednog čašćenja i kada zove, onda i održi riječ!

Idemo mi tako i idemo, a blato je veliko i kiša sitna rosi, ali što sve to može da naškodi galošama, koje su u dovoljnoj mjeri već očeličile svoj karakter i oštroumnost noseći me svakog dana kroz Trnjanske ledine. Navikle su one već na slične pothvate i zato imam i toliko pouzdanja u njih. A što se tiče Mate, on je bio nekada sa mnom u personalnoj uniji (da se historijski izrazim) i to još u ona premena, kada smo stanovali zajedno u Trnju pod protektoratom babe-stanodavke, s kojom je svakog prvog prekidao diplomatske odnose u uvjerenju, da mu poslije prvog ispod kreveta nestaje kofer sa stvarima radi njenog nedovoljnog razumijevanja na području financijskog interesa! Otkako je poslije jednog okršaja uspio da se oslobodi babina protektorata i da svoje diplomatske sposobnosti okuša u Đačkom domu, odonda je i prestala personalna unija i ja sam ostao sam da strpljivo izgrađujem svoju budućnost u kulturnom kao i u političkom pogledu. No od svega toga ostala je u njemu ona stara vještina savlađivanja nepogodnosti prirodnih elemenata, pa ni njemu ovo blato nije mnogo ulijevalo brige i straha u kosti.

Kada smo najzad poslije dugog vremena ugledali ulicu, u kojoj je rekao Brusać da stanuje, odlanulo nam je u duši i odahnuli smo.

»Eto, to je moja rezidencija!« rekao je Brusać, otvorio drvena, od letava zbijena vrata i pustio nas da prođemo kroz predvorje, gdje su kokoši čeprkale i kljucale otpatke od jela. Po klimavim, vrlo kosim stepenicama uspeli smo se na kat i htjeli da se zaustavimo i da se smjestimo na neki divan, šta li je, koji je nemarno počivao odmah uza zid. No Brusač nam je dao do znanja, da raskoš te sobe stoji na raspolaganju nekog gospodina, koje sam ime već i zaboravio, ali sam upamtio samo to, da sa sobom nosi veliki nož, da se samo izjutra vraća kući i da poslije podne odmah odlazi. Kroz tu sobu smo ušli u jednu drugu, gdje su ležale s desna i s lijeva dva kreveta, koji su sigurno proživjeli burnu povijest, i sada su se najzad smirili tu, pod svedenim i krivim svodom, da nađu zaborav nad porušenim nadama.

Mate je odmah sjeo na desni krevet, a ja sam gledao, kako Brusać vadi neku staklenu boцу iz kovčega, kako je diže prema svijetlu, koje je dolazilo kroz četverouglasti, maleni prozor. Za-

dovoljno je zaklimao glavom, prišao k peći, koju sam tek sada primijetio, kako stoji mrgodna i zlovoljna kao kakva stara profesorica razočarana u ljubavi.

»Izvolite sjesti i čime vas mogu poslužiti?« rekao je uslužno Brusać. »Evo, dat ću vam kesu punu suhih šljiva, to sam neki dan kupio.«

»Daj ti samo sve ovamo!« govorio je Mate i popuštao remen na hlačama, koje su zaboravile na svu uglađenost pristojnog sjedenja i na kojima više nije bilo ni traga onog pristojnog odgoja, s kojim ih je krojač pustio u zbiljski život.

»Evo, pa se poslužite šljivama, dok ja ne skuham na peći topao čaj. Špirita još imam, moći ću vas i crnom kavom poslužiti.«

Dao on nama tu kesu suhih šljiva, a mi se lijepo dali na posao i ponašamo se, kao da smo kod svoje kuće. Znamo, da bi se inače Brusać još mogao i uvrijediti. No dok smo se mi tako lijepo zabavljali i hvalili suhe šljive, sjeo Brusać na krevet i veli:

»E pa, nemojte koštice pod krevet bacati.«

»Izvoli s nama!« kažemo. »Dobre su.«

»Samo vi jedite, ja imam kada.«

Pregleda Brusać opet tamo na peći vodu za čaj, a mi ovdje hvalimo šljive i ponašamo se kao kod svoje kuće. A i Brusać veli:

»Zato sam vas i zvao, da jedete.«

I dok on tamo kuha topao čaj, a mi ovdje jedemo šljive, prelazim pogledom po sobi i vidim pod prozorom stol, na njemu nekoliko kutija, nekakve boce, prljave i u vrhu polupane, na zidu uz prozor sliku, koja valjda predstavlja žensku glavu, koja je po svoj prilici i po ženskoj kapricioznosti imala ambiciju da bude lijepa. A tamo uz peć na vješalici vise poderane hlače, na njima prljavi ubrus. Inače, kada se uzme sve u obzir, može se reći, da je soba lijepa i da ima divan izgled u okolicu, to jest, vidi se neki dimnjak, koji se i sada puši!

I dok ja, kako i sami vidite, uživam u ljepoti okolice, Brusać je dotle izlio čaj u čaše i okrenuo se sav nasmijan i udobrovoljen:

»Izvolite, evo čaj je gotov.«

»Ima još ovdje šljiva!« veli Mate i vidim, da se teška srca od njih rastaje

»Pijte, dok je topao. Evo svakom i žlica šećera.« Miješamo mi čaj i polako srčemo i oblizivamo se, a Brusać opet meće na peć vodu i sipa preostali špirit, da nam blagovremeno skuha još i crnu kavu, i sve nas gleda i smije se.

»Kada ste se tako častili? A?« pita Brusać i diže poklopac s posude.

»Ne pitaj,« veli Mate, »ovo je iznenađenje za moj želudac. Sigurno će se čuditi i domišljati, kakva li danas može biti svečanost!«

»Neka zna, kada ja častim!« kaže Brusać i kuha crnu kavu. A mi za tren oka popili čaj i opet, da ne bismo ostali baš besposleni prionuli uz suhe šljive i to tek onako, da ne sjedimo badava. Za čas skuhao Brusać crnu kavu, ulio je u one iste čaše, iz kojih smo pili čaj, s motivacijom, da će ionako sve ići na jedno mjesto.

»Čaja više nemam, a ni špirita! Evo, pa pokušajte kavu, mora da je izvrsna!«

»Ja se razumijem u to!« veli Mate i srče kavu.

»E pa,« skočio naglo Brusać, »ne može se to tako. Nemoj prolijevati po jastuku i po krevetu! Što će mi gazdarica reći. Kod mene je sve čisto i mnogo se drži do reda.«

Gleda Mate u jastuk i u svoje hlače i najzad samo odmahne rukom.

»Mojim hlačama ne škodi.«

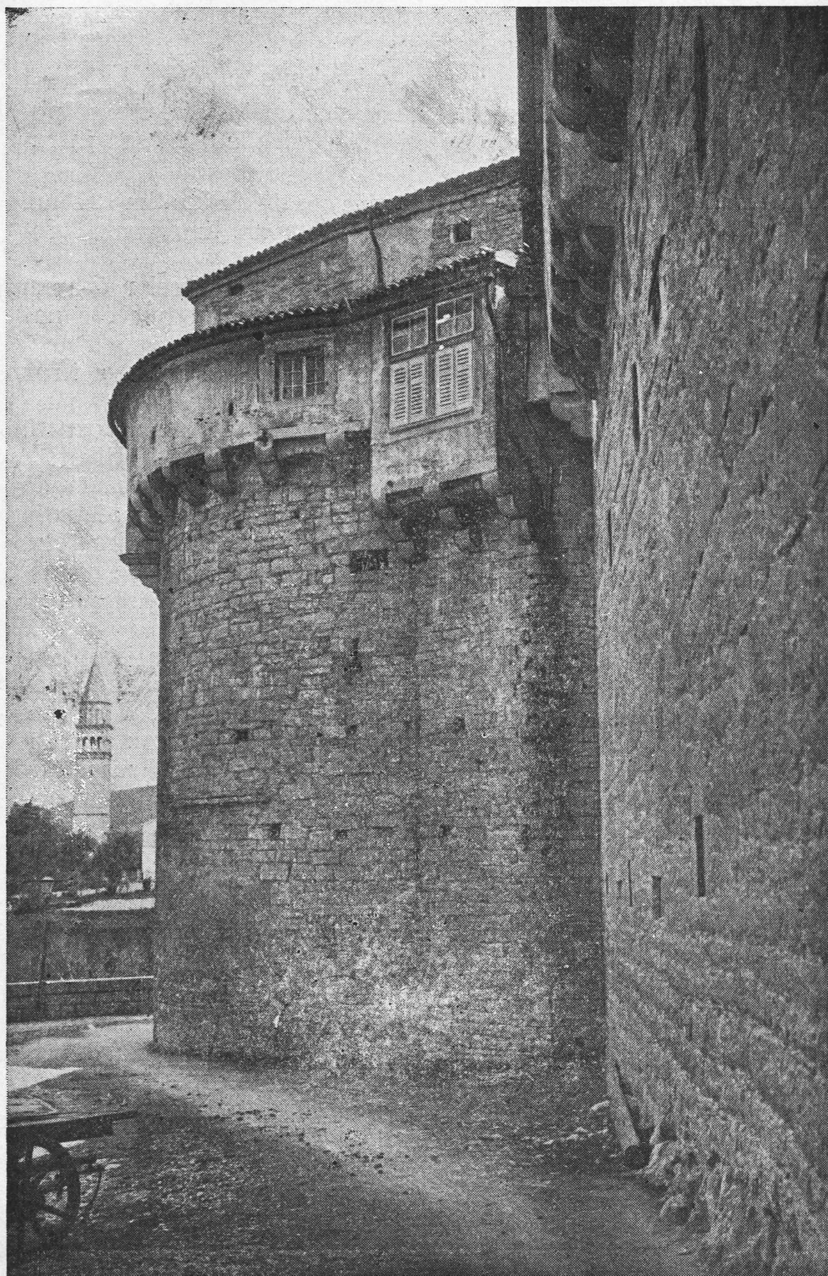
Pijemo mi tako crnu kavu, i Brusać pije, ali vidim, da mu na licu više nema onoga prijašnjega osmijeha. Nekako mu se lice rashladilo, razvuklo i oči mu nekako sumnjivo poigravaju.

»De, metni još vode, skuhaj ponovo!« kaže Mate. Brusać sleže ramenima:

»Nemam špirita. Sav je izgorio. Sada ne ću s večeri moći sebi čaj kuhati, da se ugrijem prije no što ću leći. Tu je strašno zima i sigurno ću se smrznuti. Nijesmo baš trebali sve potrošiti.«

»Deď onda još šljiva!« kaže Mate

»Eno ih, pa ih uzmi.«

Slika desno:

STARI KAŠTEL U PAZINU U ISTRI

Stali mi da jedemo šljive, a Brusać sjedi pred nama na stolčiću pognut i nekako, vidim, čisto zavidno gleda u kesu.

»Jedi!« nudimo ga mi.

»Samo vi jedite!« odmahuje rukom, ali pogled ne skida s kese.

Jedemo mi, a Mate nikako da prestane. Šljiva za šljivom nestaje i kako ih biva manje, tako i Brusać sve snuždeniji, a ni ne govori kao prije. Umuknuo i samo nas mjeri. No kada je od cijele kese ostalo još samo četvrtina, a Brusać primaknuo bliže stolicu i stao sve po tri šljive da tura u usta. A ja sam odmah znao, da je vidio, kako više nema šale, i kako preostalo, što se dade spasiti, treba ma i ovako spasiti.

»Što se ti tako, Brusać, žuriš!« velim ja. »Imaš vremena.«

A on samo jede i ni riječi da mi kaže Za čas nestale šljive, a Mate zgužva papir i bacio ga na pod govoreći:

»Dobre su bile!«

»Dobre su zaista!« potvrđujem ja.

»Nego, imaš li još što!« pita Mate.

»Ima kruha i šećera na stolu!« kažem ja i gledam Brusaća.

»Daj ovamo, Brusać, kada sam već počeo jesti, da se najedem!« veli Mate i namiješta se udobnije u krevetu.

A Brusać ustao, odmahnuo rukom i kaže:

»E, momci, neka je već dosta! Sve ste mi pojeli. Sve ste pojeli bez obzira, što ću sad ja ručati izjutra.«

»Kako; zar nam više ne daš?« Čudimo se mi.

»Dosta je! Opustošili ste me kao gladne godine.«

»Ajde, ništa to,« kažem ja, »ne treba da nam sada i kruh i šećer dadneš. Drugi put ćeš nas opet pozvati, ovo neka ti ostane.«

Smrko se Brusać i sprema po stolu, a kroz zube mrsi:

»Nema ništa više! Nikad vas više neću pozvati. Popili ste mi sav čaj i crnu kafu, a i šljive ste mi sve pojeli. Mogli ste barem što za večeru da mi ostavite! A, ne, dosta je. Dižite se, pa idemo!«

»E, to nije lijepo,« buni se Mate u krevetu, »pozvao si nas u goste, da nas kao ljude počastiš, a sad nas želiš i gladne i žedne otpremiti. E, to nije lijepo. Idemo i sami!«

Ustao Mate, stegao remen oko pasa isto onoliko, za koliko ga je bio prije popustio, i pošao k vratima; a ja odmah za njim! A i Brusać pošao za nama i sve nešto gunđa kroz nos.

Od toga dana nikada nas više nije Brusać pozvao, iako sam poderao galoše, dok nijesmo došli u grad. Sigurno smo mu se zamjerili, što smo bili stidljivi i što se nismo kao pravi gosti ponašali slobodno kao kod svoje kuće!

Slika na omotu:

Tišina na alpskom jezeru

Foto Zlata Ivanković

USPOMENE NA NEZABORAVNOG VITEZA BOŽJEG PERA

(Svršetak sa strane 793.)

napustili Prag i Čehoslovačku, još smo pohodili i praškog nadbiskupa dra Kordača. Čitao je u novinama o našem incidentu, te nas je vrlo rado primio i dao nam vrlo zanimljiv intervju pun dubokih misli i pogleda na opća katolička pitanja. I opet je Matulić meni bilježio pitanja, koja sam ja stavljao nadbiskupu. Cijeli sat trajao je naš razgovor s tim velikim crkvenim knezom, koji se, prije nego je postao nadbiskup na stolici sv. Vojtjeha, istakao i kao čovjek znanosti i kao katolički političar. U njemu smo upoznali čovjeka, u kojem su se našle i mnoge značajke Masarykove filozofske naravi i mnoge značajke Hlinkine na dubokim čuvstvima osnovane poletne naravi, a sve to u divnom skladu.

Kad smo se nakon svega toga nas dvojica s osjećajem izagnanika vratili iz Čehoslovačke u Zagreb, bilo nam je najveće zadovoljstvo, što smo sa sobom donijeli dva krasna intervjua — s Hlinkom i Kordačem —, koje smo i objelodanili, i što se nismo zadovoljili, da nam se na našem putovanju pokazuju samo Potemkinova sela, nego smo zavirili malo i iza oficijelnog zastora. A tek tamo smo našli prave prijatelje, koji su nas približili shvaćanju problema češkoslovačkog javnog života.

(Svršetak u slijedećem broju.)

NAJZASLUŽNIJI ČOVJEK

Kad se g. 1800. engleski admiral Nelson, koji se proslavio u pomorskim bojevima protiv francuske flote, vratio u Englesku, da uživa zasluženi mir, obasuše ga mnogi njegovi bivši časnici molbama za preporuke. Jedan penzionirani kapetan molio ga za posebnu pomoć od tisuću funti, jer je on, kako je govorio u molbi, odlučio uspjeh bitke kod Abukira, kad je žestoko navalio na neprijatelja.

»Imate pravo,« odgovori mu Nelson, »vaša će se molba uvažiti, čim budu zadovoljene molbe drugih dvanaest časnika moje vojske, koji također tvrde, svaki za se, da je baš njegovim istupom u našoj ratnoj akciji boj kod Abukira za nas povoljno ispao.«

Kućni savjeti

NJEGA ZIMSKE SALATE

Zimska salata spada među ono povrće, koje može prezimiti na vrtu, te koje nam pruža u rano proljeće dobru i zdravu hranu. Istinabog za suhe i jake zime puno je ugine, ali ju ipak mora saditi svaka ona domaćica, koja ima svoj vrt. Rad oko zimske salate nije težak, dapače je manji negoli rad oko proljetne i ljetne salate. Nu obzirom na to, što nam dolazi u rano proljeće za upotrebu, kad ionako ima veoma malo drugog svježeg povrća, vrijedno je pozabaviti se i njom. Zimskoj salati treba snažno, spojno i toplo zemljište, koje je donekle propusno. Ona slabije uspijeva na samoj pjeskulji. Vrlo dobro uspije onda, kad je zima dosta blaga i kratka.

Sije se kod nas u rujnu ili početkom listopada, a čim poodraste, presađuje se na redove u razmaku od 15—20 cm. Nepresađena, a dosta gusto izrasla, može se trošiti dok je još posve mlada. Raščupava se, a preostali stručci ostave se da prezime. Ako nastane suha, jača studen, onda ju valja tanko pokriti sječkom, ili borovim ili jelovim grančicama, ili lišćem. Nu čim se ukaže proljeće, otkrije se; a ako je zemljište suho, onda ga moramo prorahliti. Ozeble stručke treba zamijeniti drugima, a ako su pojedini stručci malo uzdignuti, onda moramo oko njih učvrstiti zemlju. Češće zalijevanje vodom razrijeđenom gnojnicom pospješava rast salate. Najbolje vrste za prezimljenje jesu: Nansen ili sjeverni pol, i Hercules. Ova je zadnja veoma krupna, a žute glavice.

Za mužnje neka vlada mir. Ako s kravom postupamo tiho i mirno, onda ćemo dobiti više mlijeka. Za vrijeme mužnje ne treba da itko drugi zalazi u staju, jer se već i samom mužnjom uznemiruje krava. Svako uznemirivanje djeluje na količinu mlijeka. Valja znati da se za vrijeme muzenja u kravi stvara mlijeko; za to onaj, koji muze kravu, mora s njom blago postupati, te neka ju češće pogladi po tijelu. Slobodno je, ali polako, nasloniti glavu na kravu. Osim toga za vrijeme muzenja ne treba kravi dati nikakvu hranu, jer se i tim uznemiruje krava. A osobito onda, kad se u neposrednoj blizini krave nalazi koje proždrljivo marvinče. I. S.

Zdravlje

Kupke od omorikovih iglica. Te su kupelji osobito podesne za nervozne ljude. Za jednu se kupelj uzme 2 do 5 kg omorikovih ili borovih iglica pa se to iskuha. Mjesto toga može se kupiti u ljekarni ili drogeriji 150 do 500 grama ekstrakta od tih iglica. Toliko za svaku kupku. Takova kupelj djeluje veoma povoljno na našu kožu. Isto takove kupelji neka upotrebljuju i oni bolesnici koji boluju na reumatizmu, išijasu, ili kostobolji. Toplina kupelji, odnosno vode, neka iznaša 32—35° C. U tako toploj vodi smijemo biti samo 15 minuta. Iza takve kupelji osjećamo se svježiji i krepči.

Brzo liječenje kihavice. Uzmi malo čiste vate, samo toliko da od nje uzmogneš napraviti posve malu kuglicu, kao glavicu od šibice, kojom potpaljujemo cigaretu ili drugu vatru. Tu glavičicu natopi tinkturom joda i ostavi da se malo provene. Sad uzmi još malo čiste vate, te njom omotaj onu natopljenu kuglicu. Turi u nosnicu tako, da možeš dihati na nos. Udihavanjem zraka ulazi s njim pomalo i miris joda u nos i u ostale nosne šupljine. Za jedan sat iza toga prestat će kihavica. Samo valja paziti da natopljena kuglica bude dobro omotana vatom sa svih strana, jer bi inače mogli jodom ozlijediti nosnu šupljinu. Po vremenu se mora obnoviti taj posao. I. S.

Dobar tek

Juha od riže. Prži četiri žlice riže na 1 decilitru ulja. Dodaj malo brašna i nasjeckanog zelenog peršina, pa prokuhaj u 1 litri vode. Po volji možeš u gotovu tu juhu naribati i parmezanskog sira.

Soangalija. Uzmi ¼ kg bijeloga graha i stavi ga preko noći u vodu, da se namoči. Drugi dan ga kuhaj, pa kad je napola kuhan, dodaj 2 glavice fino nasjeckanog luka, prilij 2 del. ulja, posoli i pobiberi.

Pržolica sa kiselim krastavcima. Natuci pržolice, umoči jednu stranu u brašno i preprži naglo na vreloj masti na obadvije strane. Na to metni fino kosanog luka, posoli i pirjaj polagano jedan sat. Dodaj dvije žlice na ribež naribanih krastavaca i malo kiselog vrhnja.

Torta od kestenja. Miješaj 14 dkg maslaca sa 14 dkg sitnog šećera, dodavaj 5 žumanjaka jedan za drugim, zatim 20 dkg kroz sito protjeranoga kestenja, 2 žlice mrvica i čvrsti snijeg od pet bjelanjaka. Razdijeli to u dva dijela i peci. Načini ovu kremu: Metni u kotlić 10 dkg šećera, komadić vanilije, dva žumanjka i jedan decilitar mlijeka ili slatkog vrhnja te tuci na pari, dok se ne zgusne. Posebno miješaj 10 dkg dobrog maslaca te pomalo dodavaj u napola ohlađenu kremu. K tomu još umiješaj 10 dkg kroz sito prognječenih kestena. Tom kremom ispuni tortu u sredini, a odozgo prevuci ocaklinom od kave. S. A.

Tjedni kalendar dobre domaćice

Rimokat. kalendar	Listopad — Oktobar
Nedjelja **17** Margareta	Objed: Juha od cvjetače. Pržena teletina s miješanom salatom. Torta od kestenja. Večera: Kajgana sa šunkom i salatom od kupusa.
Ponedjeljak **18** Luka	Objed: Juha od kima. Okruglice od žemlje s umakom od šljivina pekmeza. Večera: Punjeni krumpiri.
Utorak **19** Petar Alk.	Objed: Juha od kupusa. Pržolica sa kiselim krastavcima. Večera: Salata od leće.
Srijeda **20** Ivan Kanc.	Objed: Juha od rajčica. Rezanci sa sirom. Večera: Špinat s jajima.
Četvrtak **21** Uršula	Objed: Govedska juha. Govedina u umaku od luka s kašom od krumpira. Palačinke s pekmezom. Večera: Naduvak od palačinki.
Petak **22** Kordula	Objed: Juha od graha. Valjušci od krumpira s umakom od rajčica. Večera: Soangalija od graha.
Subota **23** Ivan Kap.	Objed: Juha od riže. Teleći paprikaš. Omlet s bademima. Večera: Pečeni rezanci sa špinatom.

Pustolovni roman u slikama

ZLATNI OTOK

26. NAPISAO R. L. STEVENSON — ILUSTRIRAO STJEPAN PETREŠEVIĆ

Jim se vratio k daščari, pred kojom je sada plamsala vatra. Iz kućice je čuo glasno hrkanje, pa je mislio, da su to njegovi prijatelji.

Uto Silverov papagaj počne kričati dvotalirke i probudi neprijatelje, koji su spavali. Jim se našao u rukama neprijateljskih gusara.

Silver nije dozvolio, da se Jimu što zla učini, jer ga je htio privesti u svoje kolo. No Jim je jedino mislio na svoje prijatelje.

Mornari su se srdili na Jima. Stari mornar Morgan tražio je, da ga zakolju te je navalio na njega nožem. No Silver se tome usprotivio.

M A L O Š A L E

ŽENSKO PISMO. Ida: »Dobila sam od Branke pismo sa šesnaest punih ispisanih stranica.«

Anka: »A što ti piše?«

Ida: »Piše, da bi me vrlo rada opet vidjela, jer bi mi imala mnogo toga pripovijedati.«

ŠKRTOST. Škrtac: »Dajte mi za dva dinara otrova!«

Trgovac: »Za dva dinara ne prodajemo — najmanja količina stoji deset dinara.«

Škrtac: »Onda ću ipak radije — ostati na životu!«

MONOLOG U VINSKOM RASPOLOŽENJU. »To je grozno! Pijem, pijem, da zaboravim na svog kućnog zmaja, a onda dođem kući i najednom vidim — dvije žene.«

ŽENSKA LOGIKA. Ona: »Jučer sam u Ilici srela Krčelića i — zamisli: nije me ni pozdravio.«

On: »To nije mogao biti Krčelić, jer on se sada nalazi u Parizu na izložbi.«

Ona: »Ali zato je ipak mogao pozdraviti!«

SUVREMENO ZANIMANJE. A: »Što ste vi po zanimanju?«

B: »Umjetnik u gladovanju.«

A: »U kakvom cirkusu?«

B: »Ne! Kod kuće.«

LUKAVA PUNICA. Mlada gospođa: »Mama, a zašto nisi najavila svoj dolazak?«

Punica: »Htjela sam opet jednom vidjeti i svoga zeta!«

NA SELU. Filmska glumica: »Ah, kako je ovdje sve prirodno, divno, prekrasno!... Šteta, što se i veći gradovi ne grade na selu...«

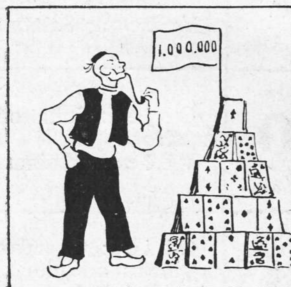
U ŠKOLI. Profesor: »Tko bi mi znao kazati, što je to pesimist?«

Jedan đak: »Pesimist je čovjek, koji je zadovoljan samo onda, kada je nesrećan, ali i tada još je mrzovoljan.«

ZGODAN ODGOVOR. Žena: »Opet si se napio!«

Muž: »Da! To uvijek odmah primijetiš... Ali nikad još nisi primijetila, kad sam bio — žedan!«

DOBRIJAN IGRA NA LUTRIJI

U sobici čika stoji,
zaključao svoja vrata,
te polako i strpljivo
zida kuću od karata.

Lutrija se danas igra
od jednoga milijuna;
kupio je čika srećku,
duša mu je nade puna!

Okreće se kolo sreće,
koje vrlo često vara,
i donese Dobrijanu
nekoliko tek dinara!

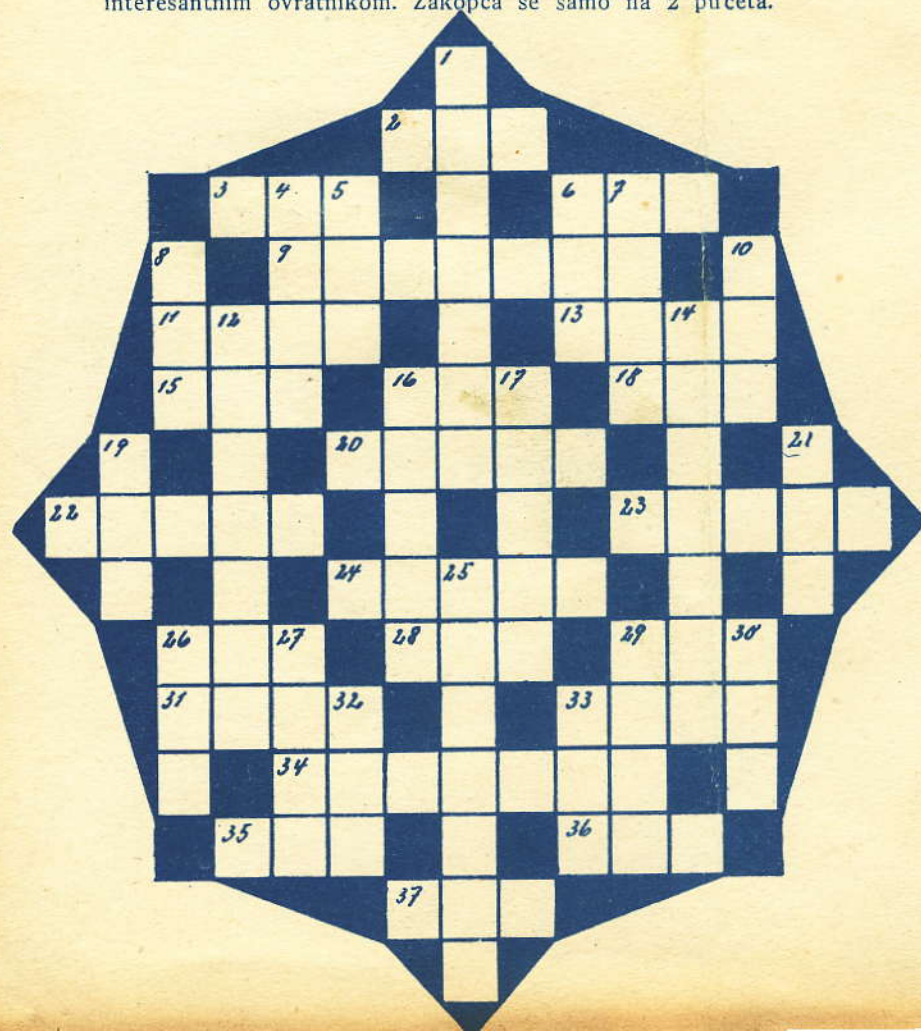
Odletio golub sreće
s milijunom ispod vrata,
tužan padne dobri čika,
sruši kuću od karata!

Ilustrovani tjednik „Obitelj" izlazi svake nedjelje. Pretplata 30 Din na tri mjeseca, za inozemstvo 4 dolara godišnje. Pretplata se plaća unaprijed Rukopisi se ne vraćaju. „Obitelj" izdaje Konzorcij Kuća Dobre Štampe. Za izdavača i uredništvo odgovara Dr Josip Andrić, glavni urednik „Obitelji" Zagreb, Trenkova 1. Adresa uredništva i uprave „Obitelji": Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. Telefon 54-17. Ček. rač. pošt. šted. br. 33.536 „Obitelj" se tiska u Tiskari Narodnih Novina u Zagrebu. Za tiskaru odgovara V. Kirin. Dezelićeva ul. 2.

MODA

OGRTAČI I KOSTIMI

1. TAMNOPLAVI JESENSKI KOSTIM sa širokim ovratnikom i velikim džepovima. Kroj je vrlo jednostavan. — 2. ZELENI KAPUT sa smeđim pucetima. Pojas samo straga. Tome smeđi šešir i rukavice. — 3. SIVI KOSTIM sa crnim krznenim ovratnikom. Daje vrlo elegantan izgled. — 4. SMEĐI JESENSKI KAPUT sa interesantnim ovratnikom. Zakopča se samo na 2 puceta.

Križaljka

Složio Vilim Klobučar, Zagreb

Vodoravno: 2. Dio dana, 3. najviša točka objekta, 1. dio tijela (pl.), 9. glazbeni instrument, 11. dio tijela, 13. boja, 15. grčko slovo, 16. stari uzvik, 18. papiga, 20. krater grotlo, 22. vodena životinja, 23. egipatska božica, 24. prilika, 26. dio glave (pl.) 28. = 18., 29. dio pluga, 31. avarski tabor, 33. poza, 34. društvo, 35. dom životinja; zviježđe, 36. kraćeno žensko ime, 37. muško ime; ćutilo.

Okomito: 1. Odjevni predmet, 4. vrst oborine, 5. pas, 6. rođak, 7. 10 grama, 8. stare mjere 10. sat, 12. sagovi za brisanje nogu, 14. trošenje djelovanjem vode, 16. mrlja, 17. grčka pokrajina; kozmet. marka, 19. potomak, 21. vrst pjesme, 25. žandar, 26. grčko podzemlje, 27. azijski narod, 29. roditelj, 30. »rebro Adamovo«, 32. stanovnik evropske države, 33. sanje, snovi.

Među odgonetače podijelit će Uredništvo »Obitelji« deset romana iz Knjižnice Dobrih Romana.